

KÜLÖNFÉLÉK.

A görögnyelv tanításának kérdését tüzetesen megvitatták pro et contra. Ez úttal röviden mi is véleményünket elmondjuk. Miután a görögnyelv tanítása Magyarországnak egy intézetében sem tud olyan eredményt felmutatni, mely a reá fordított időt s fáradságot megérdemelné; miután a jelenlegi tanítási rendszerrel a tanulók a görögnyelv szépségének élvezetét nem sajátíthatják el s az iránt a legnagyobb ellenszennel viseltetnek; minthogy a tantárgyak száma felette meg van szaporítva, s a tanulók különben is túl vannak terhelve: szerintünk a görögnyelvet jó lelkiismerettel ki lehet hagyni a kötelezett tantárgyak sorából. Csak mint facultativ tárgyat kell meghagyni, hogy önkéntesen tanulják a theologusok, tanári pályára készülők: szóval a kiknek hajlamuk, kedvök lesz hozzá. Így az eredmény bizonyára nagyobb fog lenni. A görög írók műveit jó fordításban, olvasmányként, a magyar nyelv tanítása mellett fokozatosan meg lehet ismertetni a tanulókkal; s ezen az uton bizonyosan sokkal jobban megértik a görög klasszikusokat, mint az eredeti szövegnek gyarló és felületes tanulása nyomán.

Jótekonyság kolozsvári ekleziánkban. Kolozsvári ekleziánkban az áldozatkészség a mult évben is szépen nyilvánult. Erre nézve közöljük itt az eklezia közgyűlése elé terjesztett évi jelentésből a következőket:

„Az áldozatkészségnek szerencsénk van egy szép példáját jegyezni fel. Gyulay László városi pénztárnok, kebli tanácsos a fia „Leányiskola-alap“ czimen 150 frt alapítványt tett. E nemes adomány felemlítése bizonyára ugyanazt a hálaérzelmet és elismerést ujitja meg mindnyájunk szívében, melylyel első bejelentésekor fogadtatott. Maga az alapítvány és a szép cél, mely egyházközségünk egyik nagy fontossággal bíró intézményének emelése, a legnagyobb dicséretet érdemli. — Az Urvacsorához husvétban kenyeret adott özv. Ngs. Sándor Istvánné; bort Vécsei Sámuel kebli tanácsos a fia; pünkösztkor: kenyeret T. Vécsei Sámuelné; bort Szász Ádám kebli tanácsos a fia — régi dicséretes keresztény szokásnak gyakorlatául. — És végül az áldozatkészségnek szép lapját fogják kitenni azok a több buzgó a fiai részéről való szives adományok is, melyek nagyobbbrészt a mult évben tétettek s most is folya-

matban vannak, melyekből a szent egyházunkban látható két belső templomajtó állítottatott. — Ekkleziánk a mult évben egy érdemekben kiváló tagját veszítette el nyugalmazott ministeri titkár Nagyajtai Incze Mihályban, ki magas életkort érve hunyt el az Urban csöndesen. Nevét egyéb adományai mellett az ekklezsia özv. papnéi számára tett alapítványnyal örököltette meg. Midőn kegyeletes érzések közt emlékezünk róla, merítsünk egyszersmind az ő példájából is buzditást jócselekedetekre és keresztényi munkásságra⁴.

A beszéd zenéjéről érdekes felolvasást tartott közelebbről a Dávid F. egyeletben P á k e y L a j o s n é, Fangh Antonia asszony. Sikerült szép felolvasásában a többek közt ezeket mondotta: „Boldogult nagy anyám társaságában sok évvel ezelőtt urvacsora osztás alkalmával, mint kis leány a templomban voltam. . . . Kiállott az asztalhoz az agendáló pap. Beszéde gyönyörű költői nyelven volt írva, előadása zengzetes és szabatos volt, — mint valamely magasabb zeneműé, finom hangszinezéssel és árnyalással, a zenei alaphangok kellő ismeretével, felhasználásával szétosztásával és összekapcsolásával. Többször mintha finom zenekíséret hallszott volna, minden színészeskedés elkerülésével.

A miatyánkot sem hallottam soha ugy elmondva, mint akkor. Az asztalnál akkor állott pap beszéde által valóban megszenteltetett az egész gyülekezet. Beszéde egyuttal finom zenei előadás volt.

Több alkalommal halgattam helyben és vidéken misét és különböző szónokló papokat. Azt tapasztaltam, hogy csupán az olyan papok hallgatói nem szunyadnak, kiknek előadása lehetőleg zengzetes, a kik nemcsak a mitre, hanem a h o g y a n r a is kellő súlyt fektetnek.

Emlékszem boldogult Nagy Péter püspökre. Beszédeinek előadásában valóban érvényesült a zenei elem. Hatása mindannyiszor nagy volt, csupán ez oknál fogva is.

Sokat hallottam H a y n a l d jelenlegi érsekről, erdélyi püspök koráról. Szónoklata és társalgási beszélgetése felerészben a legszebb zene volt. A szépen beszélés a legmeszszebb kiható művészet. Óhajtható, hogy mindenki részese legyen többé-kevésbé. Nagy előnyök vannak ahöz kötve. A megszerzés nem jár nagy költségekkel. A hangszer ehez mindenkinél megvan.

A protestáns egyház egyáltalán figyelmen kívül hagyja a szemekre ható képzőművészeteket: szobrászatot, festészetet, építészetet. Ezeknek hatása alól, mint egyház teljesen elvonja magát. De ott vannak a szóló művészetek: a zene, ének és mindenekeftt a szép beszéd. Ha ezekre s főleg a két utóbbira több figyelmet fordít, jórészt pótolhatni fogja ezen művészeti ágakkal az előbbieket hiányát, épen ugy,

mint a római és keleti egyház pótolja amazokkal a beszéd kisebb szerepét. Egy kellő figyelemmel és kitartással iskolázott hangu papnak zengzetes beszéde csak úgy fogja a lélek és szív lapjaira rakni az egyes elvek, nézetek, jelenetek képeit, mint a festők ecsetje, s csak úgy fognak annak hatása alatt a lélek termeiben, az agyvelő muzeumában a különböző igazságok domberu alakjai, szobrai előállani, mintha a szobrászok vésője alól kerülnének ki.

Sok templomban, sok muzeumban megfordultam már, ezekre a gondolatokra jöttem rá, melyek előttem igazságoknak látszanak“.

Dr. Döllinger az ó-katholikus mozgalom kezdeményezője s nagyhirű tanár folyó évi január havában elhunyt. 1795. február havában, Bambergben született, s így egy hónap hiján 91 éves volt. 1826. lett tanár Münchenben. Széles ismerettel bírt; különösen az egyháztörténelem s abban a pápaság kifejlődése volt kedvencz tárgya. Tudva van hogy miképen tiltakozott 1870-ben a pápai csalhatatlanság ellen. „Ő, — így szólott — mint keresztény, theologus és az egyháztörténelem kutatója nem fogadhat el olyant, a mi ellenkezik a r. kath. egyház valódi szellemével.“ Dr. Döllinger volt tulajdonképen a szervezője s éltető lelke annak a pártnak, mely ellenezte a csalhatatlanság dogmáját. Abban az időben hatalmas cikkekert irt az Augsburg-Gazetteben, melyek később „Janus“ név alatt összegyűjtve is megjelentek. A müncheni érsek excommunicálta az egyházból, de a bajor király és kormánya nem vette tekintetbe a pápai excommunicálást s így dr. Döllinger megtartotta mindazokat az állásokat, miket azelőtt elfoglalt. A jelenlegi pápa a Vaticanából egy követet küldött Döllingerhez a következő izennel: „Jőjjön vissza hozzánk, mert most más pápa van.“ „Igen,“ felelte Döllinger, „de ugyanaz a pápaság.“ Hogy az ó-katholicus mozgalom aránylag oly csekély eredményre jutott, azt Bismarcknak tulajdonította. Nagyon rokonszenves és humanus természetűnek mondják, a kik róla irnak. A gyengéknek az erősek által való elnyomását és üldözését embertelenségnek tartotta. Nagy irodalmi tevékenységet fejtett ki; kéziratban sok művet hagyott hátra. Nemcsak nagyhirű egyházi férfit, hanem mint politicus is nevezetes volt. Bizonyára maradandó nyomokat hagyott maga után.

A hazai protestantismus veszteségei. A hazai protestantismust s közelebről az ág. hitv. egyházat ujabban nagy veszteségek érték. Alig, hogy a dunánineni egyházkerület elsiratta ősz püspökét, a 75 éves Geduly Lajost, már a tiszai kerületnek kellett Czékus István halála fölött gyászolnia, mely 72-ik évében jan. 29-én váratlanul következett be. Kiváló férfiak voltak, s főleg az elsőnek sokat kellett küzdenie

államellenes politikát űző hiveivel. De helyüket derékül állották meg, kitartással harczolva, bölcseséggel kormányozva. Utóbbi több intézmény: nőegyletek, leányiskolák, nyugdíjintézet és árvaház alapítása által is növelte érdemeit. Az ágost. hitvallásuaknak eme vezérferfiak halála fölött érzett mély bánatában őszinte részvétellel osztozunk.

A német protestansok halottai: Baumgarten Mihály, Hase Károly és Gerok Károly. Az első még mult év jul. 21-én, Hase a jelen év jan. 5-én, Gerok jan. 14-én tért örök nyugalomra. Amazok theologusok voltak, a szabad szellem harczosai; fegyverök az igaz, őszinte szó, s hatásuk messzire terjedt. Mindkettő magas életkort ért, s nemes munkálkodás közt eltöltött éveikben kiváló nyeresége van a német protestansoknak, valamint az összes keresztény világnak. Gerok Károly mint egyházi beszédíró lett ismeretessé és mint költő, kinek egyik szép versét éppen a mult füzetünkben közöltük. Benne a német protestansok egyik legkitünőbb papjukat és honfitársukat veszítették el.

Gordon Sándor, mint a mult évi utolsó füzetünkben jeleztük, a Manchesterben levő unitárius papnevelő intézet igazgatójává választatott. Az új igazgató f. évi jan. 8-án tartotta székfoglalóját, a „Memorial Hall“-ban. Az elnök, Pilcher üdvözlő beszéde után, melyben kiemelte a szerencsés választást, Gordon mondotta el tartalmas beköszöntőjét. Beszélt a szellemi szabadság előnyeiről, az intézet céljáról, a papnövendékek neveléséről, hogy mikép hirdessék az evangéliumot, s mikép terjeszszék a gyakorlati kereszténységet a nép között. Hatásos beszédjét így végezte be: „Én egy sok nehézséggel járó kötelezettséget vállaltam magamra; éppen ezért kérem további bizalmukat s szives támogatásukat. Önöknek pedig, ifju papnövendékek, barátjuk akarok lenni, hogy így egyesült érzellemmel, egész odaadással munkálhassunk tanulmányaink problémáinak megfejtésében. Egy elmés bölcsész azt mondotta, „Hogy a mikor a cipőket elviseltük, a talp ereje a testünk rostjaiba ment át.“ Vajha, a mikor tanulmányainkat mi is bevégezzük, annak ereje a mi elménk rostjaiba menne át!“ Mi is, az ő tisztelői s barátai, ez alkalomból egy üdvözlő iratot küldöttünk, aláírva a püspök, isk. f. gondnokok s tanárok által.

Gyász hírek. Ö z v. V a s s M i k l ó s n é, Szabó Anna jan. 16-án élete 82-ik s özvegysége 39-ik évében jobblétre szenderült Szent-Ábrahámon. Apja, Szabó Sámuel tanár, száz éves korában még prédikált. Leánya is szép időt élt. Az elhunynak sok ismerete és olvasottsága volt. A „Családi Körben“ több dolgozata jelent meg. Birta az angol, francia és német nyelvet; de ezek közül az angolt szerette leginkább. Az angol szépirodalmi műveket nagyobb részt mind olvasta. A kolozsvári angol

társalgó kör 2000 kötetből álló könyvtárának a katalógusában kevés volt olyan, melyet ne olvasott volna. Egy angol regényt le is fordított, de a kiadó kezei között maradt a kézirat. Buzgó, lelkes és áldozatkész nő volt. A székely-kereszturi unitárius tanodánál édes apja emlékére 1000 frt alapítványt tett. Ekklézsiájában, s jótékony czélokra, készséggel hozta meg áldozatát anyagi helyzete szerint. Sokáig, de nemesen élt. Legyen álma csendes! . . .

Ö z v. B a r t h a M ó z e s n é szül. Teleki Polixéna feb. 1-én hosszas szenvedés után életének 77-ik évében, N.-Váradon elhunyt. A megboldogultat a számos rokonokon kívül fia B a r t h a I s t v á n kir. törvényszéki telekkönyvvezető, neje és gyermekei gyászolják.

G e l e i K á l m á n egyházi tanácsost és abrudbányai m. kir. j. bírót súlyos családi csapás érte. Feb. hó 7-én hosszas szenvedés után elvesztette szelid, engedelmes hű nejét, E l e k e s K á r o l i n á t, kivel 22 évig élt boldog házasságban.

M ó r i c z F e r e n c z okleveles tanító, ki kolozsvári főtanodánkknál volt alkalmazva az 1-ső és 2-ik elemi osztálynál, továbbá mint írástanító, 1890. január hó 11-én élete 28-ik, boldog házassága 3-ik évében elhunyt. A korán sirba szállt tanító egyike volt a legbuzgóbb és kötelességét hiven teljesítő egyéneknek. Intézetünk egy derék nevelőt, neje pedig egy gyöngéd, szerető férjet vesztett el benne.

C z e t z P é t e r hitrokonunkat s nemes emberbarátot nagy szomorúság érte, Czetz Jenő fogadott fia, I. oszt. tanulónak f. évi január hó 28-án történt elhunytával. A szépreményü, kedves gyermeket úgy szerették a második szülői, mintha sajátjuk lett volna.

A szerkesztőség postája.

P. L. úrnak. Székelykeresztur. A Koncz J. életrajzra tett észrevételekre írt észrevételeit vettük, de közlésüket a jövő füzetre kellett halasztanunk. — A budapesti nagyszámú adakozások közlését a jövő számban fogjuk megkezdeni.

ARANYKÖNYV.

A SZÉKELY-KERESZTURI GYMNASIUM

5-ik tanári székére tett adakozások.

XIII. Közlemény.

I. Tőkét.

a) Készpénzben.

Pálfi Ferencz, Sz.-Udvarhely 100 frt.
Zsakó István törv. elnök Gy.-Fehérvár 50 frt.

b) Kötleveélbon.

c) 5 évig.

H.-Sztpéteri ekkla à 1 frt = 5 frt.
Darkó Sándor esperes Jánosfalva = 5 frt.

d) 10 évig:

Szigethy István aljbíró Kőhalom à 10 frt = 100 frt.

BENCZÉDI GERGELY
közpénztárnok.

ADAKOZÁSOK A FIATFALVI UNITÁR. EGYHÁZBAN.

Tekintetes Kovács János igazgató tanár ur az iskolás gyermekek közt kiosztás végett ajándékozott 6 frt értékben könyveket.

A hívek közösen készítették egy diszes urasztalt 30 frt értékben ; erre takarót ajándékozott Ürmösi Sándorné Végh Ilona 4 frt értékben.

Közzadakozásból a papi házban egy szoba bepadoltatott 8 frtért.

Isten áldása s a mi háláuk és köszönetünk legyenek méltó jutalmai e nemes cselekedeteknek.

Fiatfalván, 1890. febr. 12.

KOVÁCS JÁNOS
gondnok.

ÜRMÖSI SÁNDOR
unitár. pap.

NYILVÁNOS KÖSZÖNET.

A homorod-szt.-mártoni unitárius templom költségei fedezésére a mult évben adakoztak: tekintetes Dimény Sándor ur 5 frt, méltóságos Jakab Gyula ur 40 frt, Balázs Gergely földész 2 frt 20 kr, Almási Józsa Mózes Kajsa 1 frt, Keményfalvi Gergely Lajos 1 szekér meszet, értéke 4 frt, Abásfalvi Gergely Mózes egy szál cserefát, értéke 8 frt.

Míndez áldozatokért, a nevezettek egyen-egyen az ekklézsia nevében fogadják szives köszönetemet.

H.-Szt.-Márton, 1890. febr. 10.

DOMBI JÁNOS,
h.-szt.-mártoni unitár. lelkész.